

A

Angajare

Pus în situația de a fi într-o societate în care trăiește și creează, omul, artistul adică, răspunde interogațiilor acesteia în diferite moduri. Există deci o angajare ontică, în măsura în care participarea la societate este un dat genetic, și în această măsură chiar faptul *contestării* (întilnit pe diferite meridiane ale lumii contemporane), poate fi socotit, în fond, un mod de angajare. Chiar neprecizată în termenii ei, angajarea apare ca răspuns la interogațiile realității sociale, deci nu se poate opta între a te angaja sau nu, ci numai asupra modului în care te angajezi. Într-o primă aproximație, angajarea artistului este funcție de angajarea insului în societate, adică o necesitate înrupată în opțiunile lui filosofice, politice, etice, manifestate și estetic, adică transfigurate după legile frumosului; ideile duc astfel la transhumanța lor, prin morfopoieză, într-un câmp unde, ca receptor, omul asimilează produsul astfel oferit: societatea obiectualizată estetic prin operă. Bernard Shaw observa că „...nu poate exista un teatru nou fără o filosofie nouă” („Mai bine decât Shakespeare?” în „Arta teatrului”, E.E.R. Buc. 1975 pg. 293), opțiunea filosofică fiind, în toate cazurile, aceea care specifică angajarea, mai mult, o generează.

Prin înțelegerea devenirii societății, adică situarea ei într-o istorie și prin introducerea conceptului în centrul gândirii filosofice, problema modului angajării, în speță al angajării artistului, devine problema centrală atît pentru creator cît și pentru critica creației artistice.

Se precizează acum angajarea ca fiind într-o istorie, înțelegîndu-se că orice angajare este politică; însă, întrucît nu orice politică este angajată în acest sens, privind-o ca sincronizare a ideilor structurate în operă cu devenirea societății, adică cu realitatea și posibilitatea înhișă în ideea ontopoietică, (actul de creație fiind asumare a ideii într-o înrupare posibilului, adică realizarea lui), angajarea este participare la în-făptuirea acestuia. Putem vorbi de un sens tare al angajării: partinitatea, adică participarea creatorului la conștiința de sine a clasei chemată la transformarea societății, și de un sens trivial: aderarea artistului la anumite concepții filosofice și social-politice. Angaja-

rea este în ultimă instanță în idee, în primul rînd în realitatea generatoare a acesteia, și în măsura în care „omnilateralitatea omului” (Marx) e încă un deziderat. Între realitate și idee se produce starea de tensiune care, în teatru, a făcut posibilă „introducerea discuției și dezvoltarea ei pînă cînd acoperă acțiunea și se întrepătrunde cu ea, într-o măsură atît de mare încît în cele din urmă o asimilează cu totul, făcînd piesa și discuția să fie practic identice” (B. Shaw — „Inovația tehnică în piesele lui Ibsen” în op. cit. pg. 296). Vedem astfel cum „în mod inevitabil aceste modificări ale subiectelor pieselor au avut drept urmare modificări de tehnică” (ibid. pg. 295), acestea apărînd atunci cînd creatorul, constrîns de problematica societății contemporane lui, a încercat să se elibereze asumîndu-și-o, adică angajîndu-se în ea. Astfel obiectivizată estetic, funcție de angajarea insului creator, înțelege și interpretată prin prisma angajării, societatea, lumea, este aptă să primească schimbarea deoarece „...reîntoarcerea din suspendarea estetică în viață este o reîntoarcere la acele activități a căror continuitate a fost întreruptă de trăirea artistică” (Georg Lukács — *Estetica I* — Ed. Meridiane. Buc. 1972 — pg. 776), în speță la starea de tensiune dintre realitate și ideea ce-și așteaptă rezolvarea. Odată acceptat ceea ce Engels numea „postulatul istoricește necesar”, opera devine o demonstrație purtătoare de adevăr, acceptarea postulatului fiind angajare: artistul urmărește „nu simpla propagare a unei tehnici de interpretare pentru a îndepărta de spectator evenimentele reprezentate”, ci un mijloc de „a îndrepta spectatorul să privească evenimentele cu un ochi investigator și critic” (Noua tehnică de interpretare în „Arta teatrului”, pg. 282).

În fapt, se înlocuiește catharsisul, generat de forma dramatică, cu teoria (în sens de *contemplare* a ceva), spectatorul fiind „plasat în fața a ceva” de cunoscut, cunoașterea generînd acțiune conștientă pe linii de forță nomotetice.

Angajarea însă, fie *discuție*, fie *demonstrație*, caută prin operă de la caz la caz funcția cathartică sau cea theoretică a artei („spectatorul este așezat în față, el studiază” — B. Brecht op. cit. pg. 282). Angajarea apare ca o umbră a omului de teatru, de care nu poate scăpa decît cu riscul de a se închide în întunericul unui turn de fildeș, în incomunicabilitate.

Adrian Dan Boeru